

TĂNG CƯỜNG HOẠT ĐỘNG GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

Đặng Thị Ngọc Quyên¹

Tóm tắt. Đối với nước ta, công tác giáo dục hướng nghiệp cũng được quan tâm khá sớm. Ngày 19/3/1981, Hội đồng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 126-CP về công tác hướng nghiệp trong trường phổ thông và sử dụng hợp lý học sinh các cấp phổ thông cơ sở và phổ thông trung học tốt nghiệp ra trường. Kể từ đó, công tác giáo dục hướng nghiệp và phân luồng đã được Nhà nước, các cấp, các ngành quan tâm và đạt được những kết quả nhất định. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, công tác giáo dục hướng nghiệp học sinh phổ thông trong thời gian qua chưa đạt được những kết quả như mong muốn. Một trong những nguyên nhân dẫn đến những hạn chế nêu trên là do công tác quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp ở các nhà trường phổ thông còn nhiều hạn chế, bất cập. Do vậy, bài báo nghiên cứu giải pháp tăng cường hoạt động giáo dục hướng nghiệp ở trường trung học.

Từ khóa: *Giáo dục hướng nghiệp, Quản lý giáo dục hướng nghiệp.*

1. Đặt vấn đề

Những năm gần đây, xác định tầm quan trọng của giáo dục hướng nghiệp đối với học sinh phổ thông và phát triển kinh tế - xã hội của đất nước trong bối cảnh mới, Đảng và Nhà nước đã có nhiều chủ trương, chính sách, đặt ra những định hướng quan trọng về mặt quan điểm, mục tiêu và giải pháp đối với nhiệm vụ giáo dục hướng nghiệp, đồng thời đã chỉ đạo xây dựng kế hoạch, chương trình cụ thể giúp các địa phương, nhà trường phổ thông các cấp có cơ sở để triển khai hoạt động này một cách có hiệu quả.

Nghị quyết số 29/NQ-TW đặt ra yêu cầu: "Đối với giáo dục phổ thông, tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, năng lực công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho học sinh... Bảo đảm cho học sinh có trình độ trung học cơ sở (THCS) có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau THCS; trung học phổ thông (THPT) phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng" [8].

Trên thế giới, công tác giáo dục hướng nghiệp được hầu hết các nước phát triển quan tâm và đạt được những kết quả tốt, góp phần quan trọng vào việc phát triển nguồn nhân lực cả về số lượng, cơ cấu và chất lượng. Việc phân luồng học sinh được thực hiện ngay sau cấp THCS; công tác giáo dục hướng nghiệp được thực hiện trong chương trình giáo dục trong nhà trường ngay từ cấp tiểu học; các cán bộ quản lý (CBQL), giáo viên (GV) đều tham gia quá trình giáo dục hướng nghiệp và đồng thời có đội ngũ chuyên gia được đào tạo bài bản về tư vấn hướng nghiệp cho học sinh; nhà nước có chính sách khuyến khích và tạo điều kiện cho sự phân luồng; các cơ sở đào tạo nghề, doanh nghiệp tham gia sâu vào hoạt động giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông.

Đối với nước ta, công tác giáo dục hướng nghiệp cũng được quan tâm khá sớm. Ngày 19/3/1981, Hội đồng Chính phủ (nay là Chính phủ) đã ban hành Quyết định số 126-CP về công tác hướng nghiệp trong trường phổ thông và sử dụng hợp lý học sinh các cấp phổ thông cơ sở và phổ thông trung học tốt nghiệp ra trường. Công tác giáo dục hướng nghiệp và phân luồng đã được đưa vào nhà trường thông qua chương trình

Ngày nhận bài: 02/06/2022. Ngày nhận đăng: 21/07/2022.

¹Trường Đại học Anh Quốc Việt Nam - BUW

e-mail: quyen.dangbg@gmail.com

giáo dục phổ thông và đạt được những kết quả nhất định. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, công tác giáo dục hướng nghiệp học sinh phổ thông trong thời gian qua còn tồn tại nhiều bất cập, hạn chế, đặc biệt là công tác quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp ở trường trung học chưa theo kịp yêu cầu đổi mới kinh tế - xã hội nói chung, đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục và đào tạo (GDĐT) nói riêng.

Nhằm khắc phục những hạn chế, khó khăn trong công tác giáo dục hướng nghiệp và phân luồng học sinh phổ thông, ngày 14/5/2018, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 522/QĐ-TTg Phê duyệt Đề án “Giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018 - 2025”, trong đó xác định mục tiêu chung của công tác giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh là “Tạo bước đột phá về chất lượng giáo dục hướng nghiệp trong giáo dục phổ thông, góp phần chuyển biến mạnh mẽ công tác phân luồng học sinh sau THCS và THPT vào học các trình độ giáo dục nghề nghiệp phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và địa phương, đáp ứng nhu cầu nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực quốc gia, hội nhập khu vực và quốc tế” (sau đây gọi tắt là Đề án 522).

Để triển khai các chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước về công tác giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh sau THCS và THPT, Bộ GDĐT đã khẩn trương triển khai Đề án 522 vào thực tiễn hoạt động của ngành, trong đó giáo dục hướng nghiệp được đưa vào thành một hoạt động giáo dục bắt buộc trong Chương trình giáo dục phổ thông 2018.

2. Thực trạng công tác giáo dục hướng nghiệp của học sinh các trường trung học trong những năm qua

Những năm qua, hoạt động giáo dục hướng nghiệp đã được sự quan tâm, chỉ đạo của các cấp ủy Đảng, Chính quyền và các cơ quan quản lý giáo dục; bước đầu đã có sự phối hợp giữa nhà trường, gia đình và cộng đồng xã hội trong công tác hướng nghiệp cho học sinh. Tuy nhiên, hoạt động giáo dục hướng nghiệp chưa thực hiện hết chức năng, chưa tạo ra sự khác biệt về chất cả trên bình diện thái độ nghề nghiệp lẫn hiểu biết nghề nghiệp, đặc biệt là chưa phát triển được năng lực lựa chọn nghề nghiệp phù hợp dựa trên sự hiểu biết rõ năng lực của bản thân và hiểu biết những yêu cầu cốt yếu của nghề mình định chọn.

Nhận thức của học sinh và cộng đồng về giáo dục hướng nghiệp và phân luồng còn khá hạn chế. Kết quả khảo sát học sinh năm 2017 tại 10 tỉnh, thành phố về các yếu tố ảnh hưởng đến việc chọn nghề của học sinh: Do bố, mẹ yêu cầu, bắt buộc 21%; muốn theo nghề của bố, mẹ 19%; tác động của họ hàng, dòng tộc 15%; tác động của bạn bè 9%; hướng nghiệp của nhà trường 23%; lời khuyên của thầy, cô chủ nhiệm lớp 30%; nguyện vọng của bản thân 81%; các phương tiện truyền thông đại chúng 38%; tuyên truyền, hướng nghiệp, tư vấn nghề nghiệp từ các tổ chức khác 34% [1] Việc lựa chọn nghề nghiệp của học sinh vẫn chủ yếu dựa vào cảm tính, hứng thú, sở thích cá nhân mà ít tính tới năng lực bản thân và đặc điểm công việc.

Nội dung, phương pháp, hình thức giáo dục hướng nghiệp trong trường phổ thông còn nhiều bất cập và hiệu quả chưa cao. Đội ngũ cán bộ, GV làm công tác giáo dục hướng nghiệp còn nhiều bất cập, chưa có hệ thống đào tạo người chuyên trách về giáo dục hướng nghiệp; các trường trung học chưa có đội ngũ GV chuyên trách về giáo dục hướng nghiệp, vẫn là do lãnh đạo nhà trường và GV kiêm nhiệm. Cơ sở vật chất, thiết bị dạy học dành riêng cho hoạt động giáo dục hướng nghiệp còn nghèo nàn. Thiếu những cơ chế chính sách đủ mạnh để nâng cao hiệu quả công tác giáo dục hướng nghiệp và khuyến khích học sinh tham gia học nghề. Phối hợp giữa trường phổ thông và cơ sở đào tạo nghề và huy động nguồn lực cho giáo dục hướng nghiệp, phân luồng.

Kết quả khảo sát tình hình phân luồng học sinh sau THPT: Đổ vào đại học, cao đẳng 46%; trượt đại học ở nhà ôn tập thi tiếp 7%; đi học các trường nghề 22%; đi làm ngay 13%. Đối với học sinh THCS: học lên THPT 79,6%; học hệ giáo dục thường xuyên 5,6%; học các trường nghề 7,8%; đi làm 4,6%. Thực trạng hiện nay nhiều học sinh THCS ưu tiên thứ tự trong việc học: Lớp 10 phổ thông công lập, lớp 10 bổ túc văn hóa, lớp 10 tư thục rồi mới học nghề tại các trường trung cấp chuyên nghiệp, trường trung cấp nghề và tham gia thị trường lao động [1].

Thực trạng hoạt động giáo dục hướng nghiệp còn nhiều hạn chế như trên là do những nguyên nhân sau:
- Công tác tuyên truyền nhằm thay đổi nhận thức chưa được coi trọng; việc tư vấn hướng nghiệp cho

học sinh phổ thông chưa sát thực tế, chưa định hướng đúng để học sinh lựa chọn nghề nghiệp phù hợp với bản thân;

- Hệ thống thông tin thị trường lao động và thông tin về nhu cầu lao động của các ngành nghề còn hạn chế, thiếu cập nhật trong bối cảnh đang diễn ra sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế và lao động khá mạnh mẽ trên cả nước và từng địa phương;

- Chất lượng dạy và học môn Công nghệ, Nghề phổ thông còn hạn chế, khả năng thực hành kỹ thuật và vận dụng kiến thức, kỹ năng nghề vào thực tế sản xuất, đời sống của học sinh nhìn chung là yếu;

- Tổ chức các hoạt động tư vấn hướng nghiệp cho học sinh hiệu quả chưa cao; chưa có bộ phận, GV chuyên trách về công tác hướng nghiệp cho học sinh. Năng lực hướng nghiệp cho học sinh của GV thông qua giảng dạy môn học còn rất hạn chế. Việc tổ chức cho học sinh gặp gỡ, giao lưu, tìm hiểu nghề nghiệp ở các lĩnh vực lao động khác nhau và đưa học sinh đi thực tế tham quan tại các doanh nghiệp của nhiều trường trung học không thực hiện được do kinh phí hạn hẹp và huy động nguồn lực từ xã hội cho hoạt động này, đặc biệt ở vùng sâu, vùng xa rất hạn chế;

- Tài liệu phục vụ cho công tác giảng dạy, các thông tin về nghề nghiệp thiếu nhiều, ngoài chương trình và sách GV về Hoạt động giáo dục hướng nghiệp, chưa có được nguồn tài liệu chính thức nào khác. Thiếu tài liệu hướng dẫn giáo dục hướng nghiệp qua các môn học, hoạt động giáo dục;

- Cơ sở vật chất, thiết bị dạy học dành riêng cho hoạt động giáo dục hướng nghiệp rất nghèo nàn. Hầu hết các trường phổ thông không có phòng tư vấn hướng nghiệp và thiếu kinh phí để tổ chức công tác giáo dục hướng nghiệp;

- Thiếu những cơ chế chính sách đủ mạnh để nâng cao hiệu quả hoạt động giáo dục hướng nghiệp và khuyến khích học sinh tham gia học nghề;

- Thị trường việc làm chưa phát triển, việc làm trong xã hội cho những người học nghề, trung cấp chuyên nghiệp rất hạn chế. Hệ thống giáo dục nghề nghiệp chưa tạo ra sức hút đối với học sinh, nhất là học sinh tốt nghiệp THCS.

3. Giải pháp tăng cường hoạt động giáo dục hướng nghiệp ở trường trung học trong giai đoạn hiện nay

3.1. Đổi mới cách tiếp cận các thành tố của giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường trung học theo tinh thần đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo

Theo tinh thần Nghị quyết 29-NQ/TW, cần sớm thực hiện việc rà soát lại từ mục tiêu, chương trình, nội dung phương pháp, hình thức, cơ chế, chính sách, điều kiện bảo đảm thực hiện giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học theo yêu cầu của bối cảnh đổi mới căn bản, toàn diện GDĐT. Đổi mới nhận thức và hành động của các cấp quản lý giáo dục về hoạt động quản lý giáo dục hướng nghiệp ở trường trung học của các cơ sở GDĐT, về vai trò tham gia của gia đình, cộng đồng, xã hội và bản thân người học trong hoạt động giáo dục hướng nghiệp. Tổ chức rà soát, đánh giá việc thực hiện các thành tố của hoạt động giáo dục hướng nghiệp hiện nay. Kế thừa, phát huy những thành tựu của giáo dục hướng nghiệp trong thời gian vừa qua. Phát triển những nhân tố mới, mô hình mới; tiếp thu có chọn lọc những kinh nghiệm của thế giới về giáo dục hướng nghiệp ở trường trung học.

3.2. Tuyên truyền nâng cao nhận thức về giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học cho các lực lượng giáo dục trong và ngoài nhà trường

Đẩy mạnh công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học nhằm:

- (i) Làm cho CBQL, GV, học sinh, cha mẹ học sinh và các lực lượng xã hội hiểu rõ tầm quan trọng và mục tiêu, giải pháp, về yêu cầu và trách nhiệm của bản thân, đơn vị trong giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học; giúp học sinh tìm được môi trường làm việc, học tập phù hợp sau khi hoàn thành chương trình giáo dục trung học.

(ii) Cung cấp rộng rãi thông tin về tình hình phát triển kinh tế - xã hội (các khu công nghiệp, khu chế xuất, khu du lịch – dịch vụ các nghề truyền thống của địa phương, nhu cầu nhân lực có tay nghề, thông tin về đào tạo và tuyển dụng lao động,...) nhằm hướng các hoạt động giáo dục hướng nghiệp vào việc góp phần bù đắp nhân lực thiếu hụt, đáp ứng thị trường lao động phục vụ phát triển kinh tế-xã hội của địa phương.

Nội dung công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức tập trung vào:

(i) Chủ trương về giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học; định hướng phát triển nhân lực đáp ứng yêu cầu chuyển dịch kinh tế của địa phương, của khu vực và cả nước trong giai đoạn mới;

(ii) Mục đích, ý nghĩa, tầm quan trọng và mục tiêu của giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học;

(iii) Vai trò, trách nhiệm của cá nhân và đơn vị đối với việc tổ chức các hoạt động giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học;

(iv) Quan điểm học tập suốt đời, định hướng về một quá trình học tập và phát triển nghề nghiệp lâu dài trong tương lai cho học sinh phổ thông;

(v) Tình hình phát triển kinh tế - xã hội và nhu cầu về nhân lực, những yêu cầu đặt ra đối với giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học.

Các hoạt động tuyên truyền cần được thực hiện thông qua nhiều hình thức khác nhau phù hợp với đối tượng và điều kiện tác động. Trên cơ sở đó, biến nhận thức thành các hành động cụ thể để các nhà giáo dục tổ chức lồng ghép hoặc triển khai trực tiếp các hoạt động giáo dục hướng nghiệp trong từng hoạt động. Về phía học sinh, việc tuyên truyền về ý nghĩa của việc chuẩn bị cho cuộc sống lao động sẽ giúp các em có được nhận thức đúng đắn và tham gia nghiêm túc vào các hoạt động giáo dục hướng nghiệp do nhà trường tổ chức.

3.3. Đổi mới nội dung, phương thức giáo dục hướng nghiệp phù hợp với đặc điểm của học sinh phổ thông và điều kiện nhà trường trong bối cảnh mới

Chương trình, nội dung giáo dục hướng nghiệp trong các trường trung học của Chương trình giáo dục phổ thông 2018 là cụ thể hoá mục tiêu giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông theo yêu cầu phát triển nhân lực của địa phương, đất nước trong giai đoạn mới và điều kiện giáo dục hướng nghiệp ở các nhà trường, đặc điểm tâm sinh lý của học sinh. Lựa chọn nội dung, phương thức giáo dục hướng nghiệp phù hợp với chương trình giáo dục phổ thông 2018 và khả năng nhận thức của học sinh là rất quan trọng và cần thiết, tạo điều kiện thuận lợi cho học sinh tiếp cận với các kiến thức về nghề nghiệp một cách đầy đủ, từ đó, có sự đối chiếu, lựa chọn nghề phù hợp. Nội dung giáo dục hướng nghiệp cho học sinh các trường trung học thích hợp và khoa học sẽ có tác động tích cực đến quá trình thực hiện chương trình giáo dục phổ thông và việc cung cấp nhân lực tại chỗ của địa phương.

Đổi mới chương trình, nội dung giáo dục hướng nghiệp nhằm phát triển năng lực và phẩm chất người học, hài hòa đức, trí, thể, mỹ,... để đáp ứng yêu cầu phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao cả về năng lực và phẩm chất. Đổi mới nội dung giáo dục hướng nghiệp theo hướng tinh giản, hiện đại, thiết thực, phù hợp với lứa tuổi, trình độ và định hướng ngành nghề; tăng hoạt động thực hành, trải nghiệm và vận dụng kiến thức vào thực tiễn. Tích cực chuẩn bị năng lực ngoại ngữ, tin học và các kỹ năng nghề nghiệp theo hướng chuẩn hóa, thiết thực, bảo đảm năng lực sử dụng của học sinh đáp ứng yêu cầu nghề nghiệp trong tương lai. Cần cụ thể hóa các yêu cầu về kiến thức, kỹ năng, thái độ của giáo dục hướng nghiệp phù hợp với từng nhóm đối tượng học sinh để từ đó quán triệt vào các môn học, hoạt động giáo dục trải nghiệm theo tinh thần mới của chương trình giáo dục phổ thông là tích hợp cao ở các lớp học dưới và phân hóa dần ở các lớp học trên, định hướng phát triển năng lực và phẩm chất người học, đáp ứng yêu cầu nghề nghiệp trong tương lai. Chương trình, nội dung, phương thức giáo dục hướng nghiệp cần được thực hiện theo hướng mở, đa dạng hóa, linh hoạt, liên thông giữa các cấp học, năng lực người dạy và người học, đặc điểm và nhu cầu địa phương; phù hợp với các phương thức giáo dục hướng nghiệp.

Trong Chương trình giáo dục phổ thông 2018 đã định hướng bảo đảm cho học sinh sau khi hoàn thành chương trình THPT có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau THPT; sau khi hoàn thành chương trình THPT phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có

chất lượng. Nâng cao chất lượng phổ cập giáo dục, thực hiện giáo dục bắt buộc 9 năm từ sau năm 2020. Vấn đề quan trọng đặt ra ở đây là làm thế nào chủ trương giáo dục hướng nghiệp của Đảng, Nhà nước và nội dung hoạt động giáo dục hướng nghiệp của Chương trình giáo dục phổ thông 2018 được hiện thực hóa trong thực tiễn và đem lại hiệu quả cao.

Cần đổi mới mạnh mẽ phương pháp giáo dục hướng nghiệp theo hướng hiện đại; phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và vận dụng kiến thức, kỹ năng của học sinh phổ thông; khắc phục lối giáo dục lý thuyết suông, máy móc, đơn điệu, sáo mòn. Đa dạng hóa các phương pháp và hình thức giáo dục hướng nghiệp; tập trung tổ chức hoạt động giáo dục hướng nghiệp thông qua hoạt động trải nghiệm sáng tạo, tự trải nghiệm để học sinh tự nhận thức và tự trang bị tri thức, kỹ năng, phát triển phẩm chất và năng lực; tự khám phá thế giới nghề nghiệp; tự hoàn thiện để đáp ứng yêu cầu về năng lực và phẩm chất của người lao động ở lĩnh vực học sinh sẽ lựa chọn. Tăng cường ứng dụng công nghệ thông tin - truyền thông và chuyển đổi số trong hoạt động giáo dục hướng nghiệp ở trường trung học.

Giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học là một hoạt động rất quan trọng. Các cơ sở giáo dục phổ thông có điều kiện hết sức khác nhau; đặc điểm đối tượng học sinh phổ thông ở các vùng miền, địa phương cũng khác nhau, đòi hỏi phải vận dụng sáng tạo các phương pháp, hình thức giáo dục để có thể tổ chức hoạt động giáo dục hướng nghiệp và phân luồng học sinh sau THCS và THPT một cách khả thi và hiệu quả.

3.4. Phát triển đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên hướng nghiệp

Đội ngũ CBQL, GV, nhân viên là lực lượng nòng cốt, quan trọng trong việc triển khai nhiệm vụ giáo dục hướng nghiệp trong các trường trung học; phát triển cả về số lượng, cơ cấu và chất lượng đội ngũ làm công tác giáo dục hướng nghiệp trong các trường trung học sẽ là cơ sở quan trọng để tổ chức hoạt động giáo dục hướng nghiệp có hiệu quả. Mục đích của việc phát triển đội ngũ CBQL, GV, tư vấn viên làm công tác giáo dục hướng nghiệp trong các nhà trường nhằm:

- Xây dựng một đội ngũ CBQL ở trường phổ thông có năng lực quản lý giáo dục hướng nghiệp cho học sinh, am hiểu về kiến thức, kỹ năng của công tác giáo dục hướng nghiệp, quản lý hoạt động hướng nghiệp và nắm vững tình hình phát triển kinh tế - xã hội và nhu cầu nguồn nhân lực của địa phương và đất nước.

- Phát triển đội ngũ GV làm công tác giáo dục hướng nghiệp đủ về số lượng, có phẩm chất đạo đức tốt, trình độ chuyên môn và năng lực sư phạm về giáo dục hướng nghiệp để thực hiện công tác định hướng, tư vấn nghề nghiệp cho học sinh.

- Thu hút một đội ngũ cộng tác viên tư vấn nghề nghiệp với những thành phần phù hợp tham gia vào các hoạt động giáo dục hướng nghiệp của các trường trung học, trong đó quan tâm đến những thành viên đến từ các trường dạy nghề, trung cấp chuyên nghiệp, cao đẳng, đại học, các nhà máy, xí nghiệp, các cơ sở sản xuất, kinh doanh, dịch vụ, các cơ quan quản lý hành chính,... đóng trên địa bàn.

Để thực hiện được việc này, cần tiếp tục đổi mới từ khâu đào tạo, bồi dưỡng và đào tạo lại trong các cơ sở đào tạo, bồi dưỡng CBQL, GV, nhân viên tư vấn đến các cơ quan quản lý giáo dục, các cơ sở giáo dục phổ thông, giáo dục nghề nghiệp và giáo dục đại học, đồng thời chú trọng thực hiện quan điểm chuẩn hóa và xã hội hóa trong phát triển đội ngũ làm công tác giáo dục hướng nghiệp.

3.5. Đổi mới cơ chế, chính sách; tăng cường nguồn lực tài chính, cơ sở vật chất, thiết bị cho hoạt động giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học

Hệ thống cơ chế, chính sách của nhà nước về giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học ở nước ta được hình thành từ những năm 80 của thế kỷ trước. Đến nay, mặc dù nước ta đã chuyển sang thực hiện cơ chế kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa; GDĐT đã có rất nhiều đổi mới nhưng một số cơ chế chính sách về giáo dục hướng nghiệp vẫn chưa có nhiều những điều chỉnh, thay đổi phù hợp. Vấn đề đặt ra là các cấp quản lý và các trường phổ thông cần sớm quán triệt sâu sắc và cụ thể hóa các quan điểm, mục tiêu, nhiệm vụ, giải pháp đổi mới căn bản, toàn diện nên GDĐT theo Nghị quyết 29-NQ/TW vào việc đổi mới các cơ chế, chính sách của nhà nước về giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học ở nước ta phù hợp với giai đoạn mới.

Tài chính và các điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị và công nghệ là những yếu tố quan trọng, đảm

bảo cho việc tổ chức các hoạt động giáo dục hướng nghiệp đạt kết quả. Cần từng bước tiến tới các trường trung học có đủ điều kiện về cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ hiện đại để tổ chức các hình thức giáo dục hướng nghiệp và tư vấn nghề nghiệp. Đồng thời, có những cơ chế, chính sách thích hợp để thu hút người dạy, người học.

Xuất phát từ tình hình thực tế tài chính cho các cơ sở giáo dục trung học hiện nay còn nhiều khó khăn nên để tăng cường cơ sở vật chất, thiết bị và công nghệ cho giáo dục hướng nghiệp cần phải tổng hợp thế mạnh của nhiều nguồn lực: ngân sách Nhà nước, ngân sách địa phương, quỹ học phí, các chương trình mục tiêu và các nguồn tài trợ,... Để làm tốt việc này, cần huy động và sử dụng hiệu quả mọi nguồn lực, thực hiện xã hội hóa giáo dục để từng bước xây dựng cơ sở vật chất, mua sắm trang thiết bị và công nghệ cho các trường trung học theo hướng chuẩn hóa, hiện đại hóa.

3.6. Nâng cao hiệu quả quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp của cán bộ quản lý các cơ sở giáo dục phổ thông

Giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học là một hoạt động đa dạng, phức tạp, liên quan đến nhiều cấp, nhiều ngành, nhiều lực lượng xã hội. Chính vì vậy, việc phát huy tính chủ động, sáng tạo của đội ngũ CBQL các trường trung học trong việc thực hiện tốt các chức năng quản lý giáo dục để tổ chức các hoạt động giáo dục hướng nghiệp sẽ có ý nghĩa quyết định trong việc nâng cao chất lượng và hiệu quả của hoạt động. Tổ chức, quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học một cách khoa học, phù hợp với đối tượng học sinh và điều kiện giáo dục là một giải pháp quan trọng. Việc tăng cường hiệu quả thực hiện các chức năng quản lý giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học của đội ngũ CBQL các trường trung học, tận dụng tối đa các nguồn lực và điều kiện sẵn có của các nhà trường, địa phương và cộng đồng sẽ không ngừng nâng cao chất lượng công tác giáo dục hướng nghiệp theo định hướng phát triển nhân lực của địa phương.

Để tổ chức hoạt động giáo dục hướng nghiệp đạt hiệu quả, CBQL các nhà trường cần phải có sự chủ động, sáng tạo, vận dụng để thực hiện các chức năng quản lý một cách khoa học. Thực hiện các chức năng quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp bao gồm:

(1) Lập kế hoạch hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trường trung học theo hướng tiếp cận phát triển phẩm chất và năng lực. Trong việc lập kế hoạch hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trường trung học cần nghiên cứu, quán triệt đầy đủ các văn bản hướng dẫn và xác định rõ các mục tiêu của hoạt động giáo dục hướng nghiệp; phân tích, đánh giá thực trạng hoạt động giáo dục hướng nghiệp; xác định các nội dung cụ thể về hoạt động giáo dục hướng nghiệp; xây dựng các biện pháp, cách thức thực hiện hoạt động giáo dục hướng nghiệp; chuẩn bị nguồn lực, kinh phí và phân bổ hợp lý nguồn lực, kinh phí cho từng hoạt động giáo dục hướng nghiệp; hướng dẫn GV và các bộ phận tham gia xây dựng kế hoạch hoạt động giáo dục hướng nghiệp.

(2) Tổ chức thực hiện kế hoạch hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trường trung học theo hướng tiếp cận phát triển phẩm chất và năng lực. Trong việc tổ chức hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trường trung học cần quan tâm thành lập bộ phận chỉ đạo triển khai hoạt động giáo dục hướng nghiệp; xác định các lực lượng tham gia hoạt động giáo dục hướng nghiệp; xác định nội dung và nhiệm vụ cụ thể của từng bộ phận tham gia hoạt động giáo dục hướng nghiệp; tổ chức tốt việc phối hợp giữa các lực lượng tham gia hoạt động giáo dục hướng nghiệp; chú trọng bồi dưỡng kiến thức nâng cao nhận thức và năng lực thực hiện cho các lực lượng tham gia hoạt động giáo dục hướng nghiệp.

(3) Chỉ đạo thực hiện hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trường trung học theo hướng tiếp cận phát triển phẩm chất và năng lực. Việc chỉ đạo hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trong các trường trung học cần tập trung các nội dung: Ban hành các quyết định phù hợp về hoạt động giáo dục hướng nghiệp; xây dựng kế hoạch thực hiện các quyết định về hoạt động giáo dục hướng nghiệp; tổ chức thực hiện tốt các nội dung hoạt động giáo dục hướng nghiệp; điều chỉnh kế hoạch hoạt động giáo dục hướng nghiệp một cách chủ động, phù hợp; động viên, khuyến khích CBQL, GV và các lực lượng tham gia tích cực hoạt động giáo dục hướng nghiệp; tổng kết, đánh giá việc thực hiện hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trong các trường trung học.

(4) Kiểm tra, đánh giá kết quả quản lý thực hiện hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trường trung học theo hướng tiếp cận phát triển phẩm chất và năng lực. Việc kiểm tra thực hiện kế hoạch hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trong các trường trung học cần tập trung vào các nội dung: Xây dựng tiêu chí đánh giá hiệu quả hoạt động giáo dục hướng nghiệp; kiểm tra và đánh giá việc thực hiện hoạt động giáo dục hướng nghiệp; đối chiếu việc thực hiện các nội dung, hình thức hoạt động giáo dục hướng nghiệp so với kế hoạch hoạt động giáo dục hướng nghiệp đã được đề ra; phát hiện, điều chỉnh các sai lệch trong quá trình tiến hành thực hiện hoạt động giáo dục hướng nghiệp; tổng kết, rút kinh nghiệm và điều chỉnh hợp lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trong các trường trung học.

3.7. Tăng cường xã hội hóa hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học

Do tính đặc thù của hoạt động giáo dục hướng nghiệp là liên quan đến nhiều cấp, nhiều ngành, nhiều cơ quan và lực lượng xã hội nên việc tăng cường xã hội hoá hoạt động giáo dục hướng nghiệp là giải pháp tốt nhất nhằm vừa huy động nhiều nguồn lực xã hội vào hoạt động giáo dục hướng nghiệp, vừa giúp giải quyết những khó khăn trước mắt về tài chính, cơ sở vật chất, nhân lực để tổ chức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông.

Nghị quyết 29-NQ/TW chỉ rõ “giáo dục nhà trường kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội”. Xã hội hóa hoạt động giáo dục hướng nghiệp không chỉ đơn thuần là huy động nguồn nhân lực, cơ sở vật chất, tài chính, mà còn góp phần nâng cao nhận thức cho các lực lượng xã hội về tầm quan trọng và trách nhiệm tham gia vào công tác này; hình thành hệ thống giáo dục nghề nghiệp và thị trường lao động chưa phát triển lành mạnh; về yêu cầu xây dựng một xã hội học tập theo quan điểm phát triển giáo dục tiên tiến trên thế giới.

4. Kết luận

Hướng nghiệp trong giáo dục, với bản chất là hệ thống các biện pháp tiến hành trong và ngoài nhà trường để giúp học sinh phổ thông có kiến thức về nghề nghiệp và có khả năng lựa chọn nghề nghiệp trên cơ sở kết hợp nguyện vọng, sở trường của cá nhân với nhu cầu sử dụng lao động của xã hội. Vì vậy, việc sử dụng đồng bộ và hiệu quả các biện pháp tổ chức và quản lý là hết sức cần thiết và sẽ mang lại hiệu quả cao cho hoạt động giáo dục hướng nghiệp ở trường trung học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018 – 2025.
- [2] Bộ GDĐT (2006), Chương trình giáo dục phổ thông, ban hành kèm theo Quyết định số 16/2006TT-BGDĐT, ngày 05/5/2006 của Bộ trưởng Bộ GDĐT.
- [3] Bộ GDĐT (2018), Chương trình giáo dục phổ thông, ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT, ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ GDĐT.
- [4] Bộ GDĐT (2018), Kế hoạch số 1223/KH-BGDĐT ngày 28/12/2018 của Bộ GDĐT triển khai Đề án “giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018 - 2025”.
- [5] Bộ GDĐT (2018), Tài liệu tập huấn CBQL về triển khai thực hiện đổi mới chương trình giáo dục phổ thông và thực hiện Đề án “giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018 - 2025”.
- [6] Vũ Đình Chuẩn, Lê Trần Tuấn, Trần Thị Thu, Hồ Phụng Hoàng Phoenix, Nguyễn Thị Châu, Tài liệu tập huấn Đổi mới giáo dục hướng nghiệp trong trường trung học (tháng 12/2013), Bộ GDĐT - VVOB.
- [7] Chính phủ, Quyết định số 522/QĐ-TTg ngày 14/5/2018 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án “giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018-2025”.

- [8] Đảng Cộng sản Việt Nam, Nghị quyết 29 của Hội nghị Trung ương 8, khóa XI.
- [9] Hồ Phụng Hoàng Phoenix, Trần Thị Thu, Nguyễn Thị Châu (2013), Quản lý hướng nghiệp ở cấp trung học, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm.
- [10] Nguyễn Ngọc Tài, Hồ Phụng Hoàng Phoenix (2013), Tổ chức tư vấn hướng nghiệp cho nhóm lớn học sinh cấp THPT, Nhà xuất bản ĐH Quốc gia Hà Nội, 2013.
- [11] Nguyễn Văn Hộ (chủ biên), Nguyễn Thị Thanh Huyền, Hoạt động hướng nghiệp và giảng dạy kỹ thuật trong trường THPT, Nhà xuất bản Giáo dục, 2006.
- [12] Quốc hội nước CHXHCNVN, Luật Giáo dục 2019.
- [13] Đinh Thị Kim Thoa (Chủ biên) – Bùi Ngọc Diệp – Lê Thái Hưng – Nguyễn Thị Bích Liên-Vũ Thanh Thủy-Lê Thế Tinh (2019), Hướng dẫn tổ chức hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp THCS theo chương trình giáo dục phổ thông mới, NXB Đại học Sư phạm.
- [14] Vũ Đình Chuẩn (2021), Tăng cường hướng nghiệp cho học sinh: Một tiêu điểm trong chương trình GDTP 2018, Tạp chí Quản lý giáo dục, số 11A, tháng 11/2021.

ABSTRACT

Enhancing vocational education at secondary school in the current period

In Vietnam, career guidance and studies has always been a matter of great interest. On March 19th, 1981, the government issued Resolution No.126-CP about career guidance in high schools and utilizing students who have graduated from secondary school and high school. From then, career guidance and classes classification have been cared by various levels of government and achieved certain results. However, along with these results, career guidance for high school students has not been satisfactory. One of the reasons for this downside is that career guidance in high school still has been restrictive and insufficient.

Keywords: *Career guidance, career guidance management.*